

KULTUR

Den tapte arv: Farvel, Hegel.

Fra gullfiskbollen

Æraen for de store misforståelsenes tid er forbi. Postmodernismen er blitt mainstream. Selvfulgelig mente teoretikere aldri innerst inne at historien var død, at fortellingen var død, at subjektet var død. Men det var ganske kult når det sto på som verst. Etter en tids opphold i respirator, kan subjektet endelig begrense bekyrringen over hva slags legitimitet det måtte tilkomme, og rave ut i verden påny, med skitne ark og inestuose fargestifter tel. Og nå er det snart år 2000.

Selvfulgelig hadde vi en historie. Den var endog på vår side. Ikke nok med at vi alle som én utkonkurrerte millioner av sædceller en gang, vi ble endog realisert i etterkrigstiden, i verdens absolutte herrekultur. Etter en sårn, vanvittig oppputt skulle det bare mangle om man ikke spurte seg selv om ikke det hele bare hadde vært en drøm.

Nå som den mer pragmatiske nøkternheten senker seg over oss, ser vi selvfulgelig også at vi har et slags subjekt. Selv om det kanskje ikke er rare greier.

Det Nye Menneskets utfordringer er imidlertid av en annen art. Som digitale nomader i markedets og globaliserings tidsalder bør det heller stilles spørsmålstenget hvorvidt vi i det hele tatt er tjent med å opprettholde gjensidige friksjonsmønstre som historien og subjektet. Hva angår tiden, er det klart at man kan ha nytte av å skape en smule kausalitet og teleologi her og der, men det er åpenbart at slike sammenhengers troverdighet svekkes parallelt med inflasjonen av den informasjonen og kunnskapen som er løstrevet fra Den Store Fortellingen. For subjektets del, har postmodernismens hyppige avsløringer av dets skjøre og illusoriske konstitusjon, presset det så langt inn i et lite flatterende hjørne, at en rimelig effektiv avvikling av dette seks-syvhundre år gamle innbilt normensett burde komme som en lettelse på oss alle. Komfort er et nøkkelbegrep her.

Skal man tro mange av de fremste samfunnsnyserne, vil denne utviklingen høyst sannsynlig skje av seg selv ganske snart. Ikke minst fordi det jo ikke lenger er menneskene som sitter bak spakene. Så hva skal en stakkers humanist ta seg til da?

Det mest naturlige ville være å sørge for at hele denne prosessen mot et slags digitalt og markeds-/behovsorientert new age-vakuum går så glatt som mulig. For vi må selvfulgelig ikke glemme at man ved å fjerne historien, også fjerner historiens parasitt; hukommelsen. Følgelig bør jeg om at leseren reflekterer over denne analogien:

En gullfisk har en hukommelse på to sekunder. Følgelig er det lett å forestille seg hvordan gullfiskens himmel og helvete ser ut. Enten tenker den som så: «Hurra, så morsomt! Jeg er inni en glassballe!» (to sekunders pause) «Hurra, så morsomt! Jeg er inni en glassballe!» (osv.) Eller det kan være slik: «Herregud, hjelpe! Jeg er fanget i en glassballe!» (to sekunders pause) «Herregud, hjelpe! Jeg er fanget i en glassballe!» (osv.)

Mine damer og herrer. Dette er alvorlige saker! Humanistene må for all del gjøre sitt for at vi ikke skal havne i helvete, men i paradiset! Så langt har de vært altfor opptatt med å kritisere tingenes tilstand, i arven fra Hegel (m.fl.) som da han ble konfrontert med at hans filosofi hadde lite med virkeligheten å gjøre, svarte: «Det er verst for virkeligheten». Humanistene, i den grad et slikt begrep gir mening lenger, må heller konsentrere seg om å spre oppbyggelig informasjon, ved å forklare verdens gang som fornuftig og nødvendig.

Dessuten, – som et lite plaster på såret til de mest reaksjonære – kan de gjøre en innsats for at nyttårsaften i år 2000 skal forløpe mest mulig anstendig. Det er nemlig slett ikke utenkelig at Norges rikdom kommer til å vokse så raskt de neste årene, med den tilhørende stormannsgalskap, at en større grupping kommer til å leie D.D.E til å holde konsert fra månen (med høyttalere på alle satellittene) denne magiske aften. Følgelig står hele vår sivilisasjon i fare, ettersom NASA jo nylig sendte ut en plate med oppbyggelig klassisk musikk kalt «Sounds from earth». Det skulle jo tatt seg ut om det gikk i hæl fulgte en 20 milliarder megawatts lydølge inneholdende sangen «Rompa mi». Noen der ute kunne bli provosert. Og da hjelper det ikke om vi er gode venner her inne.

Sten Inge Jørgensen

Såpeoperaen Le Café

Kunst-caféen Zoolounge viser såpeoperaen om seg selv og kunst- og cafélivet i Oslo, samt utstillingen Soap Cafe. Mannen bak prosjektet er Joachim Hamou. Fredag 19.02 kl. 20.00 er det åpning, med fortsettelse av såpeoperaen hver onsdag til samme tid. Episodene blir vist i reprise hver søndag kl. 16.00.

På tiltalebenken

Jan Guillou har tapt rettsaken mot det svenske filmselskapet Spice. Guillou ble trukket for retten på grunn av manglende samarbeidsvillje i forbindelse med filmatiseringen av *1 nasjonens interesse*. Spice hadde kjøpt rettighetene til boken, men Guillou trakk dette tilbake fordi manuset ikke tilsvarte hans forventninger.

Kulturråds nytt

Nye fagutvalg er blitt utnevnt for en treårs periode. Det er fagutvalgene som i praksis avgjør hvem som Norsk Kulturråd finner støttesteder. Nå er denne praksisen blitt formalisert og utvalget har fått myndighet til å bevilge støtte på inntil 200.000 kroner. Rådet får med dette bedre tid til prinsipielle diskusjoner.

Ytringsfrihet

I Norge tror vi at vi kan bygge ut både ytringsfriheten og beskyttelsen mot ytringsfriheten samtidig. Men har Ole Brumm noen sjanse mot

Jack Erik Kjuus og hans kumpaner? Av Sten Inge Jørgensen

I følge den siste tids debatt er det minst tre dommer som faller samtidig i dag, fredag: dommen over Jack Erik Kjuus, dommen over rasismeparagrafen og dommen over ytringsfriheten.

Når to lover tilsynelatende står mot hverandre – i dette tilfellet «rasismeparagraf» 135a i straffeloven og paragraf 100 i grunnloven, om ytringsfrihet, skulle man tro at det er oppdaget en feil som det må ryddes opp i. Men det har lenge vært reist tildels sterke utfall mot påtalemyndighetens manglende vilje til å bruke rasismeparagrafen, så problemet er på ingen måte nytt. I tilfellet Kjuus/Hvit Valgallianse er kritikken nå i ferd med å toppe seg – ettersom Kjuus er krystallklar når han varslar sine tiltak mot samfunnets svake om han skulle få makt.

Per Edgar Kockvold, leder i Norsk Presseforbund sier det slik: – Ytringsfriheten er ikke primært til for de rette meninger – det er de sære og ubehagelige standpunktene som skal vernes. Kjuus må mene hva han vil om norsk innvandringspolitikk, men det går en grense ved et partioppgjør om tvangssterilisering. Dette er mer et løfte om handling og en oppfordring til vold. Dette er verre enn det vi så ved opptakten til andre verdenskrig.

Der man brennmerker sære og utsatte mennesker går det grense. Og den må trekkes nå. Ingen nekter Kjuus å si hva han vil om for eksempel Auschwitz, fordi på det punktet kan jo folk ta igjen, sier Bernt Hagvet, professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Det er fremfor alt nazistenes menneskeforakt under andre verdenskrig som har ført til at Norge i dag har fått en detaljert lovtekst som skal kunne settes inn mot rasismen. For – som alle vet – et samfunn vil prioritere ulike innkrenkninger i ytringsfriheten til ulike tider. Samtidig har det skjedd en utvikling i favor av ytringsfriheten i rettslig sammenheng fra krigen og utover.

Kyrre Eggen, stipendiat ved Institutt for rettsinformasjon i Oslo, understreker perspektivforandringer:

– Før krigen var ytringsfriheten mer et ideal enn en juridisk realitet, nå er det blitt et fundament for demokratiet. Særlig i USA, og mange i Europa mener at de er gått for langt, sier han.

Kjuus i friluft: Jeger eller jaget?

Norsk strategi sett utenfra

Svært mange av landets synsere, og det folk som ingen mistenker for å ha annet enn avsky til overs for Kjuus, er stutt frem for å fortelle han ikke bør dommes. Argumentene deres varierer fra at samfunnets verdier trenger utfordringer for å unngå å bli døde dogmer, til at en domfellelse ikke vil fjerne problemet, men snarere risikere å skape en martyr. Felles har de imidlertid en oppfatning av at Kjuus og hans likesinnede må bekjempes på flat mark. I den senere tid har vi da også sett flere forsøk på å trekke mannen inn i varmen, både i TV, radio og i aviser.

Denne strategien er det imidlertid mange som stiller seg skeptiske til. Tyskerne, som mer enn noen andre europeere har vært opptatt av og forsket på hvordan man bør reagere mot fascistiske uttrykk, er også de mest restriktive. Morgenbladet har vært i kontakt med rettspolitisk talsmann og parlamentsmedlem for Die Grünen, Volker Beck:

– Hvis det er slik at Kjuus holdninger representerer noe helt marginalt i befolkningen, bør han ikke trekkes inn i medias godvarme. Man må søke å isolere slike grupper, man må støte dem fra seg, fordi man på den måten klart viser at de ikke har noe i den offentlige debatt å gjøre.

Men i motsetning til mange av sine landsmenn ser Beck på domfellelser i slike saker som uheldig: – Loven bør ikke brukes mot

disse gruppene for de blir sterke. Man risikerer å gjøre dem til martyrer, og det kan slå alvorligere ut. Såfremt de søker makten på en demokratisk måte, vil jeg velge å bekjempe dem i valgkampen.

Den tyske rikspolitikerken forteller at det heller ikke behøver å være noen katastrofe om de skulle velges inn:

– Vi har hatt høyreekstreme partier representert i flere lokale og regionale folkeforsamlinger i Tyskland, og det har så langt vist seg at ingen ble gjenvalgt etter første periode. Ganske enkelt fordi det viser seg at de ikke har noe å komme med utenom hat, og det taper de også på.

Er juristene kvalifisert?

Uansett hvilken strategi man vil velge for å bekjempe rasismen, er det imidlertid liten tvil om at det norske lovverket har vist frem et sår punkt. Ikke bare fordi man har med et vanskelig tema å gjøre, men like mye fordi man føler at det er åpenbart at påtalemyndighetens praksis går utover en svak gruppe. Mange reiser spørsmålet om det er gått altfor mye juss inn i et problemkompleks som handler mer om menneskelige verdier enn paragraftekninger. Bernt Hagvet formulerer seg slik:

– Debatten om ytringsfriheten bør ikke finne sted utelukkende innenfor rammene av jussen. Sant å si synes jeg mange juristers vurderinger av hvorvidt paragraf 135a kan komme til anvendelse vedrørende Kjuus-saken, minner mye om ren synsing. Jeg etterlyser en klar argumentasjon om hvilke kriterier som skal komme til anvendelse ved en begrensnng av ytringsfriheten. Dette er en bred politisk og filosofisk debatt som ikke bare må overlates til juristene. Først når det er skjedd en politisk avklaring i forhold til dette spørsmålet bør man overlate til rettsapparatet å håndheve denne grenseoppgangen.

Hagvet trekker paralleller til Alta-saken, fordi rettsapparatet etter hans mening koke den ned til et spørsmål om lovovertrerdelse og botestørrelse.

– Der skjedd det en trivialisering av sakskomplekset, og faren ved Kjuus-saken er at dette nå kan skje igjen.

Å rangere verdier

Hovedsaken til at folks åpenbare verdinormer her ser ut til å reduseres til «tørr juss» er selvfulge-

Ny kunst, gammel kultur

Den greske kulturministeren Venizelos har avgjort at Athens nye museum for moderne kunst må relokaliseres. Under gravearbeidet for det nye museet har det dukket opp ruiner fra en bryte-arena fra det fjerde århundret før vår tidsregning.

Marlene

Hundrevis av berlinere har reagert på at Marlene Dietrich, en av Berlins mest berømte dotre, kan få en gate oppkalt etter seg i byen. «Hun svek Tyskland,» klager gamle nazister, som får støtte av den yngre garde. Begge grupper har sendt hatske brev og opptrådt truende i telefonen overfor politikere som fremmet forslaget.

Himmelsk elskov

Om noen tiår kan rike turister tilbringe ferien i et kuleformet romfergehotell i bane rundt jorden. Japans største entreprenørfirma vil bruke 400 milliarder på å utvikle ideen som er et forprosjekt for etablering av hoteller på månen. Shimizu Corporation tror særlig nyligste vil la seg friste av en sann nymoon.

IRA

BBC gir terroristene «the oxygen of publicity», sa Thatcher i -85. Mer enn ti år senere er holdningen den samme. Både nord-irske og engelske myndigheter reagerer sterkt på at BBC ikk tar kritikken fra tidligere programmer om IRA. På sendeplanen for høsten står «The Provos», en ny egenprodusert dokumentarserie.

Kropp og kunst

I forbindelse med utstillingen «Kroppen i kunsten» på Henie-Onstad senteret arrangeres seminaret Sinn, sanser og sensualitet. Seminaret går av stabelen lørdag 1.3 kl. 14, og søndag 2.3 kl. 15. Til å forelese er det hentet inn kjente eksperter innen felt som medisin, psykiatri og psykologi. Åpent for alle.

for rasisme?

Nordmenn: Hvem skal Norges lover beskytte?

lig at det står to mer eller mindre ukrenkelige prinsipper mot hverandre. Flere har imidlertid pekt på at man nå må velge å rangere dem, dvs. se den ene som en forutsetning for den andre.

– Det sies at dette med ytringsfrihet er et grunnelement i rettsstaten og til for menneskeverdens skyld. Men kan det tenkes noe som er mer på kant med dette enn forslaget til Kjuus, spør Kokkvold.

Leder for Stortingets justiskomité, Lisbeth Holand (SV), er like klar:

– Ytringsfrihetens hovedformål er at man skal kunne kritisere de som har makt, men den brukes til å trakassere dem som er svakest stilt fra før av. Jeg får følelsen av at ytringsfriheten er blitt et honnørord og at vi ikke går godt nok inn i hva den egentlig innebærer.

Asbjørn Eide ved Institutt for Menneskerettigheter innrømmer at han synes Kjuus' utsagn er uapetittlig og at han gjerne vil se ham domfelt, men minner om at

vi her har med lover og regler å gjøre:

– FNs konvensjon om menneskerettigheter, som også de norske utgavene springer ut fra, har sine begrensninger. Ytringsfriheten medfører forpliktelser og ansvar. Allikevel kan Kjuus unngå å havne innunder rasismeparagrafen fordi det er et juridisk spørsmål hvorvidt han «... truer, forhåner eller utsetter for hat, forfølgelse eller ringeakt en person eller en gruppe av personer på grunn av deres trosbekjennelse, rase, hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse ...».

En av årsakene til at mange også til syvende og sist velger å la de juridiske vurderingene veie tyngst, er nok det faktum at det blir stadig mer vanskelig å identifisere et slags normsentrum i samfunnet. Formannen for Amnesty's danske avdeling, Preben Meier Andersen, gir et eksempel på dette:

– Vi ser en alminnelig forrælses av den offentlige meningsut-

veksling. Det er som om argumentenes logiske og rasjonelle bærekraft er mindre avgjørende enn smarte og kraftfulle formuleringer og overraskende ordsammenstillinger. En tendens som ses tydeligst i tabloidene. En tendens som utvisker grensen mellom «tillatelige» ytringer og ringeaktsytringer, og dermed også det man kan kalle «hatsytringer».

Politikerne venter

Norsk rettspraksis angående rasismeparagrafen har stort sett vært å la den være sovende. En sak som utmerker seg er dommen mot Vivi Krogh i 1981, lederen for «Organisasjonen mot skadelig innvandring». Hun ble av Asker og Bærum herredsrett dømt til 120 dagers betinget fengsel for å ha laget og distribuert løpesedler som inneholdt hets mot islamske innvandrere i Norge pluss sterke angrep på islamsk kultur og islamske skikker, og på norsk innvandringspolitikk. (Hun anket over både lovanvendelsen og straffeut-

målingen. I Høyesterett ble anken over lovanmeldelsen enstemmig forkastet, men straffen ble under dissens satt ned til 60 dager.)

Selv om denne dommen viste at det var mulig å få folk dømt for å spre rasistisk propaganda, har det ikke skjedd stort siden. I Oslo i perioden ble det fra 1981 til 1991 levert inn 510 anmeldelser av rasediskriminering, men kun én har ført til tiltale og dom.

Lisbeth Holand er svært kritisk til denne praksisen:

– Jeg synes det er betenkelig at så få saker kommer opp etter 135a og at personer som føler seg sterkt krenket som gruppe ikke har den samme muligheten til å reise sak som enkeltpersoner som mener seg å være injuriert. Nå kan Carl I. Hagen gå til retten fordi han er beskyldt for å være rasist, mens folk som føler seg trakassert av hans holdninger ikke har et tilsvarende rettsvern.

Holand forteller at SV i 1993 ville endre ordlyden i paragraf 135a slik at ikke bare enkeltmen-

nesker men også representative organisasjoner kunne reise sak på dens grunnlag.

– Slik ville vi effektivisere håndhevelsen av loven, men vi ble nedstemt av Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet. Riksadvokaten lotte likevel å gjennomgå praksis og få til en prøverettsak, men på grunn av de signalene som ble gitt i avstemningen sluttet folk i høy grad å anmelde slike forhold. De trodde ikke det var noen vits i det lenger.

Morgenbladet spør Olav Akselsen (Ap) som satt i Justiskomiteen på dette tidspunktet, hvorfor de ikke gikk med på SVs forslag:

– Det er ikke riktig at forslaget ble nedstemt. Det som skjedde var at Stortinget oversendte saken til Regjeringen, som konkluderte med å ikke følge den opp, fordi de ønsket en prøverettsak.

– Men det hevdes at dette førte til mindre anmeldelser, fordi man så beslutningen som et signal om at man ikke var interessert i å håndheve 135a?

– Det ville i så fall være en misforståelse, fordi Stortinget mente at det var viktig å følge opp denne saken. Man mente at formuleringene i 135a var gode nok, men at man ønsket å se nærmere på håndhevelsen av paragrafen.

– Men hvis dette var Stortingets hensikt og ingenting skjedde, har de folkevalgte da den makten de skal ha i dette spørsmålet?

– Hvis noen hevder at vi ikke har det, så må vi selvfølgelig se på denne saken på nytt. Nå har vi en sak på gang, og vi får avvente og se hvordan det går før vi sier at loven ikke virker.

Morgenbladet beklager

I forrige ukes artikkel Volden mot øyet, ble Arnt Maaso etter mellomtittelen «Diffus angst» feilaktig tillagt avsnittet journalisten Hans Christian Arnseth hadde skrevet. Vi beklager feilen som ble gjort under deskingen.

Red.